

Слободянюк А.В., здобувач вищої освіти Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Сухарєва А.О.**, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Однією із важливих гарантією розвитку суспільства у правовій державі є забезпечення прав і свобод неповнолітніх осіб. Відповідно до ст. 1 ООН «Про права дитини» людиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку якщо за законом застосовується до даної особи вона не досягає повноліття раніше.

Актуальність теми полягає у визначені особливості цивільно-правового статусу неповнолітньої особи, дослідження проблем, які виникають у неповнолітніх пов'язаних з неефективністю механізму правового регулювання, гарантії реалізації цих прав за чинним законодавством.

Цивільно-правовий статус неповнолітньої особи був об'єктом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме І. Бандурко, О. Бутько, Ю. Губаль, Л. Кривачук, Н. Оніщенко, С. Саблук, О. Садіна. Останнім часом активізувалися дослідження в ювенальному праві, з-поміж яких відзначимо доробки С. Алфьорова, В. Вітвіцької, С. Ветошкіна, Р. Опацького, Н. Крестовської.

Правовий статус у науці розуміється як юридично закріплене положення особи в суспільстві. Проаналізувавши правовий статус особи можна отримати уявлення про значення і роль, яку особа відіграє у суспільстві, про ті можливості, якими вона може реально скористатися для реалізації своїх інтересів. Категорія правового статусу відображає характер взаємин між особою та іншими індивідами, між особою і державою. Правовий статус є юридичним виразом соціального (фактичного) статусу особи. Загальновизнаною є класифікація правового статусу:

- загальний для всіх правовий статус громадянина, що характеризує статус особи як громадянина держави;
- спеціальний (родовий) статус характеризує певне особливості правового становища певних груп громадян (пенсіонерів, військовослужбовців, студентів тощо);
- індивідуальний (приватний) статус конкретних осіб правовий статус дитини є одним з різновидів спеціального (родового) статусу. об'єднуючи в собі набір специфічних ознак, він характеризує правове становище – неповнолітніх (дітей). [3, с 34].

Сама категорія «фізична особа» містить у собі значення правосуб'єктності, що є одною із обов'язкових передумов суспільних відношень у життєдіяльності соціуму. Правосуб'єктністю фізичної особи вважається її можливість бути потенційним учасником правовідносин. Згідно зі ст. 16 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, кожна людина має право на визнання її правосуб'єктності незалежно від її місця перебування. На думку науковців, зокрема О.Ф. Скакун, в основі визначення природи правосуб'єктності фізичної особи лежать два критерії:

- 1) вікова характеристика;
- 2) зрілість психіки та відсутність психологічних дефектів. [1, с 56].

Також, звертається увага на те, що праводієздатність має свою відповідну будову і складається з:

1) правоздатності – здатності мати суб'єктивні права і обов'язки, що визначає зміст потенційної ролі особи у цивільно-правовій сфері;

2) дієздатності – можливості індивіда самостійно та усвідомлено набувати для себе прав і виконувати набуті обов'язки, несучи за це відповідальність;

3) деліктоздатності – здатності нести відповідальність за вчинені правопорушення [2, с. 356-358].

Цивільна правоздатність виникає ще із народження. У випадках встановлених законом здатність фізичної особи мати цивільні права та обов'язки може пов'язуватися з досягненням особи відповідного віку.

У цивільному кодексі України в ст. 31 зазначено, що фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років (малолітня особа), має право:

1) самостійно вчиняти дрібні побутові правочини. Дрібним вважається правочин, який задовольняє побутові потреби особи, відповідає фізичному, духовному чи соціальному розвитку та стосується предмета, який має невисоку вартість.

2) здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом. [4].

2. Малолітня особа не несе відповідальності за завдану нею шкоду.

Крім правочинів, передбачених статтею 31 цього Кодексу, фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітня особа) має право:

1) розпоряджатися своєю стипендією, заробітком або іншими доходами;

2) самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом;

3) бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи;

4) самостійно укладати договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунку).

Існує велика кількість обмежень, які встановлює закон. За згодою батьків або піклувальників неповнолітня особа вчиняє всі інші правочини. Для вчинення неповнолітнім правочину щодо транспортних засобів або нерухомого майна повинна бути письмова згода батьків або піклувальника і дозвіл органу опіки та піклування. Неповнолітня особа може розпоряджатися грошовими коштами, що внесені повністю або частково іншими особами у фінансову установу на її ім'я, за згодою органу опіки та піклування та батьків або піклувальника. Згода на

вчинення неповнолітньою особою правочину має бути одержана від батьків або піклувальника та органу опіки та піклування відповідно до закону. За наявності достатніх підстав суд за заявою батьків, піклувальника, органу опіки та піклування може обмежити право неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавити її цього права.

Особа може здобути повну цивільну дієздатність, якщо вона досягла 16 років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини. Повна цивільна дієздатність надається органом опіку та піклування за заявою заінтересованої особи, або батьків. Якщо не має заяви від батьків то рішення приймає суд. Якщо особа, яка досягла 16 років, бажає займатися підприємницькою діяльністю. За наявності заяви від батьків або опікунів її зареєструють як підприємця. Після укладення шлюбу теж настає повна цивільна дієздатність. Якщо було припинення трудового договору або підприємницької діяльності повна цивільна дієздатність зберігається.

Деліктоздатність настає для осіб які досягли 14 років. В Україні недієздатні та малолітні визнані неделіктоздатними. За цивільним кодексом неповнолітня особа особисто несе відповідальність за порушення договору, укладеного нею самостійно відповідно до закону. Якщо у неповнолітньої особи недостатньо майна для відшкодування збитків, додаткову відповідальність несуть її батьки (усиновлювачі) або піклувальник. Неповнолітня особа несе відповідальність за шкоду, завдану нею іншій особі, відповідно до статті 1179 цього Кодексу. Неповнолітня особа за ст. 33 Цивільного кодексу несе відповідальність за порушення договору укладеного за згодою батьків. Якщо особа не має достатньо майна для відшкодування збитків, тоді відповідальність несуть її батьки або опікуни.

У процесі дослідження цивільно-правового статусу фізичної особи, я дійшла до висновку, що українське цивільне законодавство створює необхідні умови і встановлює відповідні гарантії забезпечення реалізації індивідами своєї цивільної правосуб'єктності та її ключових елементів у зв'язку з їх участю у соціально-правовій сфері.

Список літератури:

1. Скаун О.Ф. Теорія держави і права. Х. : Консум, 2001.
2. Луць В.В. Цивільне право України: книги 1 та 2 (у співавт., 1999 р., 2002 р., 2004 р., 2008 р., 2010 р.).
3. Велика юридична енциклопедія / уклад. М.Р. Гнатюк – Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2011 – 416 с.
4. Цивільний Кодекс України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № № 40-44, ст. – 356).